

edebiyat seçkileri...

Gogol “Ölü Canlar”

Gogol, 1809 yılında Ukrayna'nın bir kasabasında dünyaya geldi. Varlıklı bir ailenin çocuğu olarak doğan Gogol'un babası da Ukrayna'nın ilk yazarlarındandı. Gogol aldığı iyi eğitimin dışında, ufak yaşlarında halk kültürüne, folklore de ilgi duymuş bu konuda da kendini yetiştirmiştir.

Liseyi 1828'de bitirince, “Hans Külhergarten” adlı şiirini de yanına alarak Peterburg'a gitti. Ancak bu eseri edebiyat çevrelerince alay konusu yapılanca Gogol, eserinin hemen bütün nüshalarını toplayıp yaktı. Daha sonra bakanlıklardan birinde ufak bir yazıcılık görevi, sonrasında ise başkent okullarından birinde tarih öğretmenliği yapan Gogol için bu sıralarda Puşkin ile tanışması büyük bir şans olmuş, başyapıtı “Ölü Canlar”ın konusunu da Puşkin'den almıştır. Yaşadığı ilk hayal kırıklığından sonra Gogol, henüz 22 yaşındayken yayınlanan “Dinyaka Yakınlarındaki Bir Çiftlikte Geceler” adlı öyküler toplamı ile belirli bir ün kazandı. Yaşadığı ilk hayal kırıklığı ve memuriyet hayatında kazandığı tecrübe kendisini daha sonra yazacağı “Bir Delinin Hatıra Defteri” ve “Palto” adlı öykülerindeki hüznünlü atmosferinde gösterecekti.

Gogol'un yaşadığı dönemde en çok beğenilen eseri “Taras Bulba” adlı romanı olmuştur. Roman askerliğe gönül vermiş, yiğit mert bir kazak atamanı ve iki oğlunu konu alır. Bu eserin çok beğenilmesinin nedeni tamamen

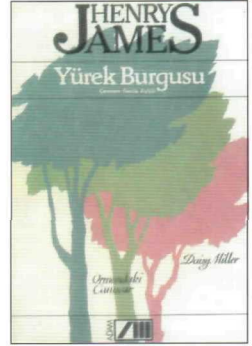
gerçekçi bir dille yazılmış olmasıdır. Nedense o dönemde birçok eleştirmen, edebiyat eserlerinin tamamen akla ve sağduyuya uygun olması gerektiğini düşünüyordu. Gogol'un başyapıtı “Petersburg Öyküleri” bu yüzden tepkiyle karşılandı. “Palto” adlı öyküde, son bölümde ortaya çıkan hayalet ve “Burun” adlı öyküsünde de sahibinden ayrılarak sokaklarda dolaşan burun deli saçması olarak algılandı. Aslında sorun sadece bu da değildi. Nitekim Gogol'un “Müfettiş” adlı tiyatro oyununda gözler önüne serdiği gerçeklere de tahammül edilemiyordu. Bu yüzden kendini büyük tehdit altında hisseden Gogol, Puşkin'le bile vedalaşmadan Avrupa'ya kaçtı. Ancak, Puşkin'e verdiği sözü tutarak “Ölü Canlar”ı bitirdi. Bu süre içinde Puşkin anlamsız bir düello sonucunda ölünce Gogol önemli bir desteğini de kaybetmiş oldu.

“Ölü Canlar”ın birinci bölümünün tamamlanmasından sonra, başta sansür komitesi, sonrasında ise eleştirmenler tarafından iyice yıpratılan Gogol, bu yüzden “Ölü Canlar”ın ikinci kitabını da yakacaktı.

Değeri döneminin birçok kısır eleştirmeni tarafından anlaşılabilen Gogol daha sonra hak ettiği saygınlığa kavuştu. Dostoyevski, ilk eseri “İnsancıklar”ı yayımladığı zaman “yeni bir Gogol doğuyor” diye müjdelenecek, Turganyev ise Gogol'un “Palto” adlı öyküsüne gönderme yaparak “hepimiz Gogol'un paltosundan çıktık” diyecekti.

edebiyat seçkileri...

Henry James “Yürek Burgusu”

Henry James (1843-1916) kültürlü bir ailenin çocuğu olarak Amerika'da dünyaya geldi. Geniş düşünceli, kültüre, sanata büyük önem veren baba James, Henry 12 yaşındayken çocuklarıyla birlikte Avrupa'ya gitti; onları İsviçre'de, Fransa'da, İngiltere'de okullara yolladı; iyi yetişmeleri için özel öğretmenler tuttu. Avrupa'nın başlıca müzelerini ve sanat galerilerini görmelerini sağladı. Kısacası baba James, Henry'e iyi bir edebiyatçı ve sanatçı olabilmesi için gereken alt yapıyı mükemmel bir şekilde sağlamış oldu.

Henry, 17 yaşındayken aile yeniden Amerika'ya döndü. Bu arada Henry özellikle Fransız edebiyatından etkilenmişti. Hukuk Fakültesine yazılsa da bir sene sonra bıraktı. Amacı edebiyatçı olmaktı. Çok iyi eğitim alan Henry James, bu amacına kavuşacak, roman sanatının en büyük isimlerinden biri olarak tarihe geçecekti. Romanı edebiyat türlerinin en yücesi sayan James; romanlarını alışılmamış bir dikkat ve özenle kaleme alıyordu.

Avrupa'yı ve Amerika'yı bilen yazarın romanları da genelde Avrupa ve Amerika'yı roman kahramanları aracılığıyla buluşturuyor; iki ayrı kıta insanların yazgıları James romanlarında birleşiyordu. Ancak bu romanların hemen hepsinde iyi niyetli ve

saf Amerikalı kahramanlar Avrupalılar tarafından kandırılıyor, kaderleri çıkarıcı, iki yüzlü Avrupalılar tarafından felakete sürükleniyordu. Sürekli yinelenen bu konu Avrupalı okurda; biz bu kadar fesat değiliz tarzında bir tepki uyandırırken, kimi Amerikalılar ise Henry James romanlarında kendi vatandaşlarının bu kadar aptal ve saf gösterilmesinden hoşlanmıyorlar. “Güvercin Kanatları”, “Altın Kupa” ve “Bir Kadının Portresi” adlı romanlarında Amerika'dan Avrupa'ya gelen -çoğu aristokrat- Amerikalılar, yanlış seçimler yaparlar ve kandırılırlar. Bu üç büyük romandan sadece “Bir Kadının Portresi” dilimize çevrildi. Bu uzun roman “Jane Campion” (Piyano filminin yönetmeni) tarafından filme alındı ve başrol oyuncusu Nicole Kidman'a, gösterdiği performans ile epey prestij kazandı. Zaten, hemen hemen bütün James romanları ve öyküleri birçok kez filme alınmıştır. “Altın Kupa” geçtiğimiz sene Stefan Fears tarafından sinemaya aktarıldı. “Güvercin Kanatları” adlı film de geçtiğimiz senelerde ülkemizde de gösterime girmişti. James'in “Bir Kadının Portresi”nden sonra yazdığı kısa romanı “Washington Meydanı” konu olarak Balzac'ın “Eugene Granted”'a çok çok benzese de, daha usta bir romançının elinden çıkmış bir yapıttır.